

PRIJSVRAAG 2019

TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

TE HAARLEM

In het kader van de ruim 200-jarige traditie van Teylers Stichting om wetenschappelijk onderzoek te bevorderen, hebben Directeuren van Teylers Stichting en de leden van Teylers Tweede Genootschap besloten voor het jaar 2019 een prijsvraag uit te schrijven over een onderwerp uit de numismatiek.

ONDERWERP

Gevraagd wordt: een studie over de samenloop van technische vernieuwing en artistieke ontwikkeling in het werk van vroegmoderne stempelsnijders annex medailleurs, waarin aandacht wordt besteed aan ambachtelijke aspecten die van invloed zijn op de fysieke en visuele vormgeving van hun munten en penningen.

TOELICHTING

In het Westerse cultuurgebied waren munten millennia lang een handmatig vervaardigd massaproduct. Via stempels werden op een blanco muntplaatje met de hamer voorstellingen ‘geslagen’, waardoor het eindresultaat vaak onregelmatig van vorm was. Vanaf de zestiende eeuw werd geleidelijk aan gemechaniseerd. Veranderingen in de wijze van vervaardiging kwamen onder andere ten goede aan de uniformiteit van de producten en dat was weer in het publieke belang: het vergemakkelijkte het onderscheiden van echte geldstukken van de imitaties en vervalsingen die óók in omloop waren. De tendens in het streven naar gelijkmatigheid is eveneens te bespeuren bij de vervaardiging van penningen. Hier is de maker doorgaans vrijer in de keuze van materiaal, vorm, vormgeving en voorstelling, maar het streven naar artistieke perfectie heeft een vergelijkbare uitwerking. Daarnaast is zeker ook van belang dat in de vroegmoderne tijd het vaak dezelfde personen waren die de stempels voor penningen én munten maakten.

Bij nader onderzoek ligt vergelijking van materiaal uit die twee numismatische categorieën voor de hand, maar door voortgaande specialisatie is nog slechts zelden sprake van een geïntegreerde aanpak. Inzake penningen verschoof de aandacht meer en meer naar de (persoonlijkheid van de) kunstenaar, en bij munten kwam de nadruk vooral te liggen op de rol van het object in het economische verkeer. Zo raakte de ambachtelijke kant van het artistieke werk van één en dezelfde stempelsnijder op de achtergrond waardoor technische overeenkomsten en verschillen minder gemakkelijk opgemerkt worden, met uiteenlopende beoordelingen en onvolledige of onjuiste toeschrijvingen tot gevolg.

Een ‘vernieuwer’ maakt soms gebruik van vernieuwingen die strikt genomen buiten zijn kerncompetentie als graveur liggen, maar die hij wel kan inzetten voor het naar een hoger

niveau tillen van zijn eigen werk – in artistiek, technisch en economisch opzicht. In zestiende- en zeventiende-eeuws West-Europa springen enkele zeer begaafde ‘vormgevers’ van munten en penningen – als Briot, Varin, Simon, Adolphi, Roettiers – in het oog en het lijkt een boeiende exercitie om na te gaan welke rol technische vernieuwingen speelden bij hun artistieke opkomst, dan wel omgekeerd: of zij misschien vanwege hun kwaliteiten als graveur betrokken raakten bij verdere technische perfectionering van het product munt of penning. De gevraagde studie kan bestaan uit een vergelijking van het werk van diverse zestiende- en zeventiende-eeuwse medailleurs uit West-Europa. Ook kan gekozen worden voor een andere opzet, waarin het gevraagde de vorm aanneemt van een meer diepgaande interpretatie van het oeuvre van één of enkele stempelsnijder(s) betrokken bij de productie van munten én penningen.

BEANTWOORDINGSVORM

Het antwoord kan bestaan uit een langere studie in de vorm van een voor publicatie gereed geschrift of uit een aantal publicaties (die merendeels zijn verschenen gedurende de laatste drie jaren vóór 1 januari 2022 en waarvan de indiener de auteur of één der hoofdauteurs is), vergezeld van een voor de gelegenheid van de prijsvraag geschreven stuk dat nog niet is gepubliceerd en dat de eerdere publicaties in een ruimer wetenschappelijk kader plaatst.

PROCEDURE

Om voor beoordeling in aanmerking te komen, moeten de antwoorden **vóór 1 januari 2022** in viervoud in het bezit zijn van Directeuren van Teylers Stichting (Spaarne 16, 2011 CH Haarlem). Inzendingen die na dat tijdstip binnen komen, zullen niet in behandeling worden genomen. Ingeleverde teksten dienen te zijn gesteld in het Nederlands, Frans, Duits of Engels. Ingevolge de bepalingen van het testament van Pieter Teyler van der Hulst, mogen de niet eerder in druk verschenen teksten niet de naam van de auteur vermelden: zij moeten anoniem worden ingeleverd, slechts ondertekend met een spreuk. De inzending dient tevens te bevatten een van diezelfde spreuk voorzien verzegeld couvert, met daarin een opgave van naam en adres van de schrijver.

BEOORDELING

De beoordeling vindt plaats door Teylers Tweede Genootschap, dat binnen vier maanden na de uiterste inleverdatum een voorstel omtrent bekroning zal doen aan Directeuren van Teylers Stichting. Dezen beslissen daarover binnen een maand; hun beslissing is onherroepelijk. Alle deelnemers aan de prijsvraag zullen direct daarna van de beslissing op de hoogte worden gebracht.

PRIJS

De prijs bestaat uit een gouden erepenning, geslagen op de stempels van het Tweede Genootschap. Deze penning zal tijdens een bijzondere bijeenkomst in Teylers Museum aan de

bekroonde inzender(s) worden uitgereikt. Van deze gelegenheid zullen vakbladen en pers, eventueel ook andere belanghebbende personen en instanties, tijdig worden verwittigd.

PUBLICATIE

De bekroonde inzending zal door de auteur zelf worden gepubliceerd, onder vermelding van de bekroning door Teylers Stichting. Stichting en Genootschap kunnen overwegen hierbij behulpzaam te zijn.

INLICHTINGEN

Nadere inlichtingen kunnen worden ingewonnen bij de secretaris van het Genootschap (zie onder). Redacties van tijdschriften en andere instanties die de aandacht van hun lezers willen vestigen op deze prijsvraag (maar het bovenstaande niet integraal afdrukken), wordt dringend verzocht in hun berichtgeving met nadruk te wijzen op de wenselijkheid dat potentiële inzenders het prijsvraag-programma consulteren, opdat zij kennisnemen van alle bovenvermelde bepalingen. Daartoe wordt verwezen naar het prijsvraag formulier te vinden op www.teylersstichting.nl.

Over erflater Pieter Teyler van der Hulst, over Teylers Stichting en de daarbij behorende instellingen als de beide genootschappen, het museum en het hofje leze men *'Teyler' 1778-1978* (Haarlem 1978) en *De idealen van Pieter Teyler. Een erfenis uit de Verlichting* (Haarlem 2006) en www.teylersstichting.nl.

LOPENDE PRIJSVRAGEN

- Prijsvraag 2017 (biologie): een kritische studie naar het optimaliseren van duurzame multifunctionaliteit van bodems (sluiting 31 december 2019)
- Prijsvraag 2018 (kunstgeschiedenis): een oorspronkelijke studie waarin gedemonstreerd wordt hoe prenten werden verspreid, gebruikt en gewaardeerd (sluiting 31 december 2020)

De voor bovenstaande prijsvragen uitgeschreven programma's (met nadere toelichtingen) zijn te verkrijgen bij de secretaris en te vinden op www.teylersstichting.nl

SECRETARIS

Dr. Y.L. Bleyerveld: bleyerveld@rkd.nl

INZENDINGEN

Inzendingen dienen vóór 1 januari 2022 in bezit te zijn van Directeuren van Teylers Stichting (Spaarne 16, 2011 CH Haarlem).

LEDEN VAN TEYLERS TWEEDE GENOOTSCHAP

Prof. dr. W. van Anrooij, hoogleraar Nederlandse letterkunde tot 1800, Universiteit Leiden

Dr. Y.L. Bleyerveld, senior conservator teken- en prentkunst tot 1800, RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag

Prof. dr. F.H. van Lunteren, hoogleraar geschiedenis van de natuurwetenschappen vanwege Teylers Stichting, Universiteit Leiden

Prof. dr. N.C.F. van Sas, emeritus hoogleraar geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam

Drs. A. Pol, onderzoeker, samensteller *Corpus des Monnaies Mérovingiennes*, Universiteit Leiden

Prof. dr. ir. W. van Saarloos, president van de KNAW, hoogleraar theoretische natuurkunde, Universiteit Leiden

Prof. dr. L.E.M. Vet, directeur Nederlands Instituut voor Ecologie, bijzonder hoogleraar evolutionaire ecologie, Wageningen Universiteit

Erepenning Teylers Tweede Genootschap (goud, 72 mm, ca. 120 g, 14 karaat); stempels door J.G. Holtzhey, 1778:

Onder het stralende alziend oog van de Voorzienigheid zijn verenigd de Natuurkunde met werldebol en passer, de Dichtkunst met lier, de Geschiedkunde met boek, de Tekenkunst met penseel en palet en de Penningkunde met tableau met penningen; OMNES ARTES QVAE AD HVMANITATEM PERTINENT HABENT QVODDAM COMMVNE VINCVLVM (alle wetenschappen, die op de menselijke beschaving betrekking hebben, hebben een zekere band gemeen) en binnen een lauwerkrans DOCTRINAE PRAEMIVM EX TESTAMENTO PETRI TEYLER V D HVLST HARLEMENSIS NATI DIE XXV MARTII MDCCII DEFVNCTI DIE VIII APRILIS MDCCCLXXVIII (wetenschapsprijs volgens de uiterste wil van Pieter Teyler van der Hulst te Haarlem, geboren 25 maart 1702, overleden 8 april 1778).